

**WYMAGANIA EDUKACYJNE
Z JĘZYKA POLSKIEGO –
PROGRAM NAUCZANIA: *PONAD SŁOWAMI*
KLASA II
ZAKRES ROZSZERZONY**

Wymagania edukacyjne zostały podzielone na cztery zakresy, odpowiadające celom kształcenia ujętym w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia*:

- Kształcenie literackie i kulturowe
- Kształcenie językowe
- Tworzenie wypowiedzi
- Samokształcenie

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

Na ocenę dopuszczającą uczeń potrafi:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Dostrzec warstwę semiotyczną tekstu.
- Dostrzec elementy tradycji literackiej i kulturowej w tekście.
- Dostrzec najważniejsze cechy prądów literackich i artystycznych w tekście.
- Rozpoznać mitologizację i demitologizację w tekście.
- Rozpoznać sakralizację i heroizację w tekście.
- Rozpoznać w utworach literackich konwencję baśniową.
- Dostrzega przeniknięcie się w tekście różnych cech rodzajowych lub gatunkowych (synkretizm).
- Rozpoznać w tekście literackim środki wyrazu artystycznego np. aliterację, różne odmiany inwersji.
- Dostrzec w tekście archetypy, toposy, motywy i symbole.
- Dostrzec różnorodne zabiegi dokonywane na tekstach np. parafrazę, parodię, trawestację.
- Dostrzec podstawowe podobieństwa lub różnice w dwóch propozycjach odczytania tego samego utworu literackiego.
- Dostrzec podstawowy związek pomiędzy wartościami poznawczymi i etycznymi lub estetycznymi w utworach literackich.
- Dostrzec podstawowe cechy eseistyczne tekstu.
- Wykorzystuje komentarze naukowe zawarte w podręczniku do interpretacji dzieł sztuki.
- Dostrzec nawiązania do tradycji biblijnej i mitologicznej w kulturze współczesnej.
- Dostrzec podstawowe podobieństwa lub różnice pomiędzy tekstami kultury.
- Rozpoznać główne style w architekturze i sztuce omawianych epok.
- Rozpoznać w tekście obecność niektórych poglądów filozoficznych najbardziej charakterystycznych dla epoki.

Kształcenie językowe:

- Dostrzec podstawowe zmiany w systemie gramatycznym języka polskiego np.: w składni, fleksji lub słowotwórstwie.
- Dostrzec podstawowe prozodyczne elementy stylu: akcent, intonację lub rytmikę.
- Wskazać pojedyncze przykłady istnienia tabu językowego.
- Dostrzec związek pomiędzy językiem a treściami, które on przekazuje.

- Dostrzec podstawowe cechy typowe lub indywidualne stylu językowego tekstu.
- Dostrzec środki językowe oddziałujące na różne zmysły.
- Dostrzec podstawowy związek pomiędzy językiem a wartościami, które on przekazuje.
- Dostrzec podstawowe cechy stylu wypowiedzi internetowej.
- Dostrzec regionalizmy i słownictwo środowiskowe w tekście.
- Dostrzec dialektyzację.
- Wskazać podstawową intencję wypowiedzi jako aktu komunikacji językowej.
- Dostrzec funkcję społeczną języka np.: budowanie wspólnoty regionalnej, środowiskowej lub narodowej.
- Dostrzec wyróżniki graficzne tekstu mające wpływ na jego odczytanie.
- Stosować podstawowe zasady pisowni polskiej np. fonetyczną, morfologiczną, historyczną w celu zachowania poprawności zapisu wypowiedzi.

Tworzenie wypowiedzi:

- Odróżnić elementy stałe przemówienia od elementów fakultatywnych.
- Udowodnić prostą tezę za pomocą sformułowanych przez siebie argumentów.
- Dostrzec w wypowiedzi pytania sugerujące.
- Rozpoznać wybrane elementy nadające tekstowi charakter rubaszny.
- Dostrzec ironię w tekście.
- Napisać tekst zawierający podstawowe cechy interpretacji porównawczej i felietonu.

Samokształcenie:

- Sięgać do fragmentów tekstów naukowych zamieszczonych w podręczniku.
- Wziąć czynny udział w wybranym wydarzeniu kulturalnym szkoły.

Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Odczytać podstawowe znaczenia semiotyczne tekstu.
- Odczytać elementy tradycji literackiej i kulturowej w tekście.
- Dostrzec cechy prądów literackich i artystycznych w tekście.
- Odczytać mitologizację i demitologizację w tekście (w tym również mity narodowe i ich krytyczne odczytanie).
- Odczytać sakralizację i heroizację w tekście.
- Rozpoznać w utworach literackich konwencję oniryczną.
- Dostrześć związek pomiędzy przenikaniem się w tekście różnych cech rodzajowych lub gatunkowych (synkretyzm) a przemianami konwencji literackich.
- Rozpoznać w tekście literackim środki wyrazu artystycznego np. metonimię, synekdochę, kontaminację.
- Odczytać w tekście archetypy, toposy, motywy i symbole.
- Odczytać różnorodne zabiegi dokonywane na tekstach np. parafrazę, parodię, trawestację, pastisz.
- Dostrzec podstawowe podobieństwa i różnice w dwóch propozycjach odczytania tego samego utworu literackiego.
- Rozpoznać aluzje literackie w tekstach.
- Dostrzec wkład twórców epok romantyzmu i pozytywizmu w rozwój literatury i kultury (np. nowatorskie rozwiązania formalne, reinterpretacja znanych motywów).
- Dostrzec związki pomiędzy wartościami poznawczymi i etycznymi lub estetycznymi w utworach literackich.
- Odczytać podstawowe cechy eseistyczne tekstu.

- Wykorzystuje dłuższe teksty naukowe zawarte w podręczniku do interpretacji dzieł sztuki.
- Odczytać nawiązania do tradycji biblijnej i mitologicznej w kulturze współczesnej.
- Dostrzec aktualność wybranych elementów z epok romantyzmu i pozytywizmu w kulturze współczesnej.
- Dostrzec podstawowe podobieństwa i różnice pomiędzy tekstami kultury.
- Scharakteryzować główne style w architekturze i sztuce omawianych epok.
- Dostrzec rolę sztuki w trudnych czasach historycznych.
- Rozpoznać w tekście obecność różnych poglądów filozoficznych charakterystycznych dla epoki.

Kształcenie językowe:

- Wskazać podstawowe zamiany w systemie gramatycznym języka polskiego np. składni, fleksji i słowotwórstwie.
- Wskazać podstawowe prozodyczne elementy stylu np. akcent, intonację, rytmikę i dynamikę.
- Wskazać różne przykłady istnienia tabu językowego.
- Odczytać związek pomiędzy językiem a treściami, które on przekazuje.
- Dostrzec różne cechy typowe i indywidualne stylu językowego tekstu.
- Opisać środki językowe oddziałujące na różne zmysły.
- Odczytać różne związki pomiędzy językiem a wartościami, które on przekazuje.
- Rozpoznać wywód o charakterze demagogicznym.
- Dostrzec różne cechy stylu wypowiedzi internetowej.
- Opisać regionalizmy i słownictwo środowiskowe w tekście.
- Opisać dialektyzację.
- Wskazać różne intencje wypowiedzi jako aktu komunikacji językowej.
- Odczytać obecność funkcji magicznej i sprawczej tekstu.
- Odczytać funkcję społeczną języka np. budowanie wspólnoty regionalnej, środowiskowej i narodowej.
- Opisać wyróżniki graficzne tekstu mające wpływ na jego odczytanie.
- Stosować zasady pisowni polskiej (w tym zasadę konwencjonalną) w celu zachowania poprawności zapisu wypowiedzi.

Tworzenie wypowiedzi:

- Stworzyć krótkie przemówienie zawierające elementy stałe dla tej formy wypowiedzi.
- Udowodnić tezę za pomocą sformułowanych przez siebie argumentów.
- Dostrzec w wypowiedzi pytania podchwytliwe.
- Rozpoznać wybrane elementy nadające tekstowi charakter sarkastyczny.
- Wyjaśnić istotę ironii w tekście.
- Napisać tekst zawierający podstawowe cechy reportażu.
- Napisać interpretację porównawczą uwzględniającą podstawowe cechy dotyczące podobieństwa między zestawionymi tekstami i zasadniczych różnic między nimi.

Samokształcenie:

- Sięgać do fragmentów tekstów naukowych spoza podręcznika.
- Brać czynny udział w wybranych wydarzeniach kulturalnych szkoły.

Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Odczytać tekst w warstwie semiotycznej.
- Zinterpretować elementy tradycji literackiej i kulturowej w tekście.

- Omówić cechy prądów literackich i artystycznych w tekście.
- Zinterpretować mitologizację i demitologizację w tekście (w tym również mity narodowe i ich krytyczne odczytanie).
- Zinterpretować sakralizację i heroizację w tekście.
- Zinterpretować w utworach literackich konwencję baśniową i oniryczną.
- Omawia związek pomiędzy przenikaniem się w tekście różnych cech rodzajowych lub gatunkowych (synkretyzm) a przemianami konwencji literackich.
- Rozpoznać w tekście literackim paronomazję.
- Wskazać funkcję środków wyrazu artystycznego w tekście literackim.
- Wskazać dominującą funkcję archetypów toposów, motywów i symboli w tekście.
- Zinterpretować znaczenie różnorodnych zabiegów dokonywanych na tekstach np. parafrazy, parodii, trawestacji, pastiszu.
- Omówić różnorodne podobieństwa i różnice w dwóch propozycjach odczytania tego samego utworu literackiego.
- Omówić aluzje literackie w tekstach.
- Omówić związek pomiędzy wartościami poznawczymi i etycznymi lub estetycznymi w tekstach literackich.
- Omówić związki pomiędzy wartościami poznawczymi i etycznymi lub estetycznymi w utworach literackich.
- Odczytać różnorodne cechy eseistyczne tekstu odnoszące się do jego treści, sposobu prowadzenia wywodu oraz cech stylu językowego.
- Wykorzystuje dłuższe teksty naukowe zawarte w podręczniku do interpretacji dzieł sztuki.
- Wskazać dominującą funkcję nawiązań do tradycji biblijnej i mitologicznej w kulturze współczesnej.
- Omówić aktualność wybranych elementów z epok romantyzmu i pozytywizmu w kulturze współczesnej.
- Dostrzec różnorodne podobieństwa i różnice pomiędzy tekstami kultury.
- Scharakteryzować różne style w architekturze i sztuce omawianych epok.
- Scharakteryzować rolę sztuki w trudnych czasach historycznych.
- Rozpoznać obecność różnych poglądów filozoficznych w tekście.

Kształcenie językowe:

- Wyjaśnić podstawowe zamiany w systemie gramatycznym języka polskiego np.: składni, fleksji i słowotwórstwie.
- Omówić podstawowe prozodyczne elementy stylu np. akcent, intonację, rytmikę i dynamikę.
- Rozpoznać socjolekt i wskazać jego podstawowe cechy.
- Wskazać różne funkcje tabu językowego.
- Określić właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych.
- Wykorzystać znajomość cech typowych i indywidualnych stylu językowego tekstu do odczytania niektórych sensów dzieła literackiego.
- Scharakteryzować środki językowe oddziałujące na różne zmysły.
- Odkreślić rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.
- Opisać wywód o charakterze demagogicznym.
- Wskazać funkcje różnych elementów stylu wypowiedzi internetowej.
- Wskazać funkcje regionalizmów i słownictwa środowiskowego w tekście.
- Wskazać funkcje dialektyzacji.
- Wskazać implikowaną (presupozycja) intencję wypowiedzi jako aktu komunikacji językowej.
- Zinterpretować obecność funkcji magicznej i sprawczej w tekście.

- Zinterpretować funkcję społeczną języka np. budowanie wspólnoty regionalnej, środowiskowej i narodowej.
- Wyjaśnić wpływ wyróżników graficznych tekstu na jego odczytanie.
- Wyjaśniać zasady pisowni polskiej (w tym zasadę konwencjonalną) służące zachowaniu poprawności zapisu wypowiedzi.

Tworzenie wypowiedzi:

- Stworzyć przemówienie zawierające elementy stałe dla tej formy wypowiedzi i elementy fakultatywne.
- Udowodnić tezę za pomocą sformułowanych przez siebie różnorodnych argumentów.
- Dostrzec w wypowiedzi elementy demagogii.
- Określić funkcję rubaszości w tekście.
- Określić cel ironii w tekście.
- Napisać tekst zawierający podstawowe cechy eseju.
- Napisać interpretację porównawczą uwzględniającą różnorodne cechy dotyczące podobieństwa między zestawionymi tekstami i zasadniczych różnic między nimi.
- Przywołać wybrany kontekst w wypowiedzi ustnej i pisemnej.

Samokształcenie:

- Sięgnąć do samodzielnie wybranych tekstów naukowych spoza podręcznika.
- Brać czynny udział w wybranych wydarzeniach kulturalnych poza szkołą.

Na ocenę bardzo dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Zinterpretować tekst w warstwie semiotycznej.
  - Ocenić funkcjonalność elementów tradycji literackiej i kulturowej w tekście.
  - Ocenić funkcjonalność mitologizacji i demitologizacji w tekście (w tym również mity narodowe i ich krytyczne odczytanie).
  - Ocenić funkcjonalność sakralizacji i heroizacji w tekście.
  - Ocenić funkcjonalność konwencji baśniowej i onirycznej w tekście.
  - Szeroko omawia związki pomiędzy przenikaniem się w tekście różnych cech rodzajowych lub gatunkowych (synkretyzm) a przemianami konwencji literackich.
  - Wskazać różnorodne funkcje środków wyrazu artystycznego w tekście literackim.
  - Omówić różne funkcje archetypów, toposów, motywów i symboli w tekście.
  - Ocenić funkcjonalność różnorodnych zabiegów dokonywanych na tekstach np. parafrazy, parodii, trawestacji, pastiszu.
  - Ocenić różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego.
  - Zinterpretować aluzje literackie w tekstach.
  - Zinterpretować wkład twórców epok romantyzmu i pozytywizmu w rozwój literatury i kultury (np. nowatorskie rozwiązania formalne, reinterpretacja znanych motywów).
  - Zinterpretować związek pomiędzy wartościami poznawczymi i etycznymi oraz estetycznymi w tekstach literackich.
- Omówić różnorodne związki pomiędzy wartościami poznawczymi, etycznymi i estetycznymi w utworach literackich.
- Omówić związki pomiędzy wartościami poznawczymi i etycznymi lub estetycznymi w utworach literackich.
  - Analizować i interpretować strukturę eseju.
  - Twórczo wykorzystuje dłuższe teksty naukowe zawarte w podręczniku do interpretacji dzieł sztuki.

- Wskazać różnorodne funkcje nawiązań do tradycji biblijnej i mitologicznej w kulturze współczesnej.
- Wskazać dominujący powód aktualności wybranych elementów z epok romantyzmu i pozytywizmu w kulturze współczesnej.
- Zanalizować różnorodne podobieństwa i różnice pomiędzy tekstami kultury.
- Wnikliwie scharakteryzować różne style w architekturze i sztuce omawianych epok.
- Wnikliwie scharakteryzować rolę sztuki w trudnych czasach historycznych.
- Zinterpretować obecność różnych poglądów filozoficznych w tekście.

Kształcenie językowe:

- Wyjaśnić różnorodne zamiany w systemie gramatycznym języka polskiego (w tym z zakresu fonetyki).
- Wskazać różnice pomiędzy etymologicznym a realnym znaczeniem wyrazy.
- Omówić funkcje prozodycznych elementów stylu np. intonacji, rytmiki i dynamiki.
- Określić dominującą funkcję socjolektu w tekście.
- Omówić różne funkcje tabu językowego.
- Wykorzystać znajomość cech typowych i indywidualnych stylu językowego tekstu do odczytania różnorodnych sensów dzieła literackiego.
- Porównać wybrane środki językowe oddziałujące na różne zmysły.
- Omówić rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.
- Omówić mechanizm tworzenia wywodu o charakterze demagogicznym.
- Ocenić zabiegi językowe w wypowiedzi internetowej.
- Ocenić zasadność występowania regionalizmów i słownictwa środowiskowego w tekście.
- Omówić ewolucję gwar.
- Określić funkcję implikowanej (presupozycja) intencji wypowiedzi jako aktu komunikacji językowej.
- Wskazać szerszy kontekst kulturowy lub historyczny funkcji magicznej i sprawczej tekstu.
- Ocenić funkcję społeczną języka np. budowanie wspólnoty regionalnej, środowiskowej i narodowej w szerszym kontekście kulturowym lub historycznym.
- Zinterpretować wpływ wyróżników graficznych tekstu na jego odczytanie.

Tworzenie wypowiedzi:

- Wygłosić przemówienia z użyciem środków językowych i pozajęzykowych.
- Zastosować wybrany typ dowodzenia np. indukcyjny lub dedukcyjny.
- Rozpoznać wywód o charakterze demagogicznym.
- Przedstawić propozycję odczytania rubaszości w tekście.
- Określić funkcję ironii w tekście np. parodystyczną, satyryczną.
- Zredagować różne formy wypowiedzi, tworząc teksty spójne i logiczne.
- Napisać interpretację porównawczą uwzględniającą elementy oceny zestawionych tekstów.
- Przywoływać wybrane konteksty w wypowiedziach ustnych i pisemnych.

Samokształcenie:

- Wykorzystywać samodzielnie wybrane teksty naukowe do pogłębiania wiedzy przedmiotowej i podniesienia umiejętności pracy z tekstem kultury.
- Brać czynny udział w wybranych konkursach przedmiotowych.

Na ocenę celującą uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Zinterpretować tekst w warstwie semiotycznej, odwołując się również do tekstów teoretycznoliterackich.
- Omówić rolę elementów tradycji literackiej i kulturowej w tekście w budowaniu wartości uniwersalnych.
- Omówić rolę kulturotwórczą mitologizacji i demitologizacji w tekście (w tym również mity narodowe i ich krytyczne odczytanie).
- Omówić rolę kulturotwórczą sakralizacji i heroizacji w tekście.
- Ocenić funkcjonalność i rolę konwencji baśniowej i onirycznej w tekście.
- Szeroko omawia filozoficzne przesłanki wpływające na przenikanie się w tekście różnych cech rodzajowych lub gatunkowych (synkretyzm) i ich związek z przemianami konwencji literackich.
- Omówić wpływ środków wyrazu artystycznego na interpretację tekstu literackiego.
- Omówić znaczenie archetypów, toposów, motywów i symboli dla tworzenia znaczeń uniwersalnych.
- Wykorzystać znajomość pojęć np. parafraza, parodia, trawestacja, pastisz do pogłębionej interpretacji tekstów literackich.
- Ocenić różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego, wykorzystując wiedzę z teorii literatury.
- Ocenić funkcjonalność aluzji literackich w tekstach.
- Ocenić wkład twórców epok romantyzmu i pozytywizmu w rozwój literatury i kultury (np. nowatorskie rozwiązania formalne, reinterpretacja znanych motywów).
- Interpretuje związek pomiędzy wartościami poznawczymi i etycznymi oraz estetycznymi w tekstach literackich.
- Analizować i interpretuje strukturę eseju z użyciem wiedzy i słownictwa teoretycznoliterackiego.
- Twórczo wykorzystuje różnorodne dłuższe teksty naukowe zawarte w podręczniku do interpretacji dzieł sztuki.
- Ocenić różnorodne funkcje (w tym funkcję kulturotwórczą) nawiązań do tradycji biblijnej i mitologicznej w kulturze współczesnej.
- Wskazać różne powody aktualności wybranych elementów z epok romantyzmu i pozytywizmu w kulturze współczesnej.
- Zinterpretować różnorodne podobieństwa i różnice pomiędzy tekstami kultury, stosując terminologię naukową.
- Ocenić funkcjonalność różnych stylów w architekturze i sztuce omawianych epok w oparciu o szeroką wiedzę z zakresu kultury.
- Szeroko ocenić rolę sztuki w trudnych czasach historycznych.
- Zinterpretować obecność i wymowę różnych poglądów filozoficznych w tekście.

Kształcenie językowe:

- Wyjaśnić różnorodne zamiany w systemie gramatycznym języka polskiego (w tym z zakresu fonetyki), stosując w pełni poprawną terminologię naukową.
- Wyjaśnić różnice pomiędzy etymologicznym a realnym znaczeniem wyrazy.
- Omówić wpływ prozodycznych elementów stylu np. akcentu, intonacji, rytmiki i dynamiki na interpretację tekstu językowego.
- Omówić różne funkcje socjolektu w tekście.
- Porównać różnorodne środki językowe oddziałowujące na różne zmysły.
- Omówić rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich, posługując się terminologią naukową.

- Omówić mechanizm tworzenia wywodu o charakterze demagogicznym w szerszym kontekście kulturowym.
- Omówić zabiegi językowe w wypowiedzi internetowej w szerszym kontekście kulturowym.
- Scharakteryzować obecność regionalizmów i słownictwa środowiskowego w tekście w szerszym kontekście kulturowym.
- Omówić ewolucję gwar w szerszym kontekście kulturowym.
- Ocenić funkcjonalność zastosowania różnorodnych wyróżników graficznych tekstu.

Tworzenie wypowiedzi:

- Modyfikować przemówienia w zależności od reakcji odbiorców.
- Zastosować różne typy dowodzenia np. sylogizmy.
- Odpowiednio zareagować na wywód o charakterze demagogicznym.
- Przedstawić propozycję odczytania sarkazmu w tekście.
- Określić funkcję ironii w tekście np. sarkastyczną, drwinę.
- Zastosować odpowiednią terminologię naukową w redagowanych przez siebie tekstach.
- Napisać interpretację porównawczą zawierającą szeroki komentarz uwzględniający różnorodne konteksty pomocne do odczytania podobieństw i różnic między .
- Przywoływać różnorodne konteksty w wypowiedziach ustnych i pisemnych.

Samokształcenie:

- Wykorzystywać samodzielnie wybrane teksty naukowe do pogłębiania wiedzy interdyscyplinarnej i podniesienia umiejętności pracy z tekstem kultury.
- Brać czynny udział w wybranych konkursach interdyscyplinarnych.

Opracował Zespół polonistów II Liceum Ogólnokształcącego w Krakowie